

Ei myytävänä -verkoston yhteenvetoa yllä mainitun teoksen pohjalta hankintalain mukaisen kilpailuttamisen suhteesta YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen

1. YK:n vammaisyleissopimuksen säädökset sekä valinnaisen lisäpöytäkirjan vammaiskomitean yleiskommentit muodostavat vähintään kansallisen minimin. Muiden lakien, asetusten ja viranomaisten päätösten tulee olla sopusoinnussa vammaisyleissopimuksen ja vammaiskomitean yleiskommenttien kanssa. Julkinen hankintamenettely ei takaa sopimuksen minimejä.

2. Suurimmat ristiriidat Suomen kansallisen lainsäädännön ja palvelujärjestelmän ja vammaisyleissopimuksen välillä liittyvät vammaisten henkilöiden elämänmittaisten palveluiden järjestämiseen kilpailuttamalla:

- vammaisten henkilöiden osallisuus itseä koskevaan päätöksentekoon ei toteudu lainkaan kilpailuttamisessa.
- vammaisten henkilöiden yksilöllisen avun ja tuen tarpeita ei kartoiteta pääsääntöisesti lainkaan.
- hankintalain mukaisessa kilpailuttamisessa vammaisilla henkilöillä ei ole oikeussuojakeinoja.

3. Hankintamenettelyssä kilpaillaan henkilöstöön liittyvillä asioilla: tarvittavaan resurssiin ja henkilöstön työehtoihin liittyvät asiat keskeisimpinä. Kilpailuttamisessa järjestäjän edellyttämä tai palveluntuottajien tarjoama resurssi ei perustu palveluiden asiakkaina olevien vammaisten henkilöiden avun ja tuen tarpeeseen, vaan edellytettyyn tai tarjottuun resurssiin kustannusten laskemisen tai kilpailuttamisen voittamisen intressissä. Tämä on johtanut jatkuvaa henkilökunnan vaihtumiseen, mikä heikentää vammaisten henkilöiden tarvitsemaa sekä saamaa apua ja tukea.

4. Nämä vaikutukset ovat yksittäisissä asioissa selkeästi vammaisyleissopimuksen vastaisia: mm. KELAn puhe- ja kuulovammaisten henkilöiden tulkkauspalveluiden kilpailutuksien seurauksena asiantuntijatehtävissä toiminut tulkkia tarvitseva vammaisen henkilö on irtisanoutunut työstään, kun hänellä oli vaativissa tehtävissä 18 eri tulkkia. Vaihtuvat tulkit eivät oppineet tai osanneet vaadittuja käsitteitä. Sukupuolisensitiivinen avustaminen on päivittäistä ja niissä yksiköissä, joissa henkilökunnan pyöröovi käy jatkuvasti, eivät apulaisoikeusasiamiehen edellyttämät asiat toimi vammaisten henkilöiden avun ja tuen tarpeiden mukaisesti.

5. Suomen kannalta haastavin on kilpailutuksiin liittyen yleissopimuksen 19 artikla ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean sen pohjalta antama yleiskommentti nro 5 (mm. kohta 17; ks. täältä koko yleiskommentti suomeksi käännettynä: <https://www.tukiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/perus-ja-ihmisoikeudet/ykn-vammaisopimus/vammaisten-henkiloiden-oikeuksien-komitean-yleiskommentit/>).

Mainitun yleiskommentin kohdan mukaan **pakolliset ”pakettiratkaisut” (mandatory ”package solutions”) eivät ole 19 artiklan tarkoittamia palveluita yksilöllisiin tarpeisiin ja tilanteisiin**. Kilpailutus on mahdollista vain, jos palvelut paketoidaan tilaajan ja tuottajan vinkkeleistä – ei käyttäjän – paketeiksi. Siis tuotteistetaan ostamisen ja myymisen sekä vertailtavuuden kannalta sopiviksi paketeiksi. Tuotteistettu palvelu ei ole tarkoitettu kenellekään erityisesti. Siinä ei oteta lähtökohdaksi kenenkään vammaisen henkilön yksilöllisiä tarpeita ja tilanteita. Näistä johtuen ’pakottavuus’ on kilpailutuksen prosessiin sisältyvä ja sinänsä neutraali rakenteellinen ominaisuus, ei ilkeämielisyyttä tai pahantahtoisuutta. On tärkeitä muistaa 19 artiklan tarkoittamien useimpien palvelujen ominaispiirre: ne on tarkoitettu kunkin oman elämisen edellytyksiksi, usein hyvinkin intiimillä tavalla.

6. Järjestämiseen ja kilpailuttamiseen liittyvien asioiden monimutkaisuus aiheuttaa osallisuuden esteitä. Edellä kohdassa 5. esitettyä tilannetta on Suomessa esitetty ratkaistavan hyvin kattavilla erityisillä sopimusoikeudellisilla ehdoilla ja järjestelyillä, mikä on arjen tasolla käytännössä mahdotonta.

7. Ammatillisesti koulutetun henkilökunnan katoaminen alalta kokonaan muodostaa suuren riskin vammaisten henkilöiden oikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta. Tuotantolähtöinen kilpailutettu malli on johtanut käytännössä siihen, että henkilöstöön liittyvät asiat ovat kilpailuttamisen kohteena (resurssi ja työsuhteen ehdot) ilman yhteyttä vammaisten henkilöiden yksilöllisiin avun ja tuen tarpeisiin.

Referointia pohdintojen pohjana käytetyn Yhdenvertaisuuslaki kommentein -teoksen avainkohdista vammaisten henkilöiden palveluiden kilpailuttamisen näkökulmasta

Ihmisoikeussopimusten asema kansallisessa lainsäädännössä (Tuomas Ojanen)

Tuorein tietyn ihmisryhmän syrjinnän torjuntaan ja yhdenvertaisuuden edistämiseen laadittu ihmisoikeussopimus on yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, joka tuli Suomessa voimaan 10.6.2016. Yleissopimus on sisällöltään laaja. Se velvoittaa sopimusvaltiot kieltämään kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaamaan vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta. Sopimusvaltioiden tulee myös toteuttaa kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen kohtuullisten mukautusten tekeminen. Kohtuullisten mukautusten epääminen on sopimuksen 2 artiklan mukaan yksi syrjinnän muoto.

Sopimuksen merkittävimmät uutuudet muihin ihmisoikeussopimukseen verrattuna ovat myös sen 4 artiklaan sisältyvä velvollisuus osallistaa vammaiset ihmiset kaikkeen heitä koskevaan päätöksentekoon ja 33 artiklaan sisältyvät määräykset sopimuksen kansallisesta täytäntöönpanosta ja seurannasta, joilla pyritään sopimuksen tehokkaaseen toimeenpanoon ja seurannasta, joilla pyritään sopimuksen tehokkaaseen toimeenpanoon ja seurantaan velvoittamalla sopimusvaltiot tiettyjen lähinnä hallinnon rakenteisiin liittyvien velvoitteiden avulla.

Sopimuksen tarkoituksena on turvata **vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, syrjimättömyys** ja **vammaisten henkilöiden täysimääräinen osallistuminen yhteiskuntaan esteettömällä ja saavutettavalla tavalla.**

Koska yleissopimus on saatettu Suomessa voimaan lailla, sitä tulee **soveltaa kuten muutakin lainsäädäntöä**. Lisäksi yleissopimuksella on muiden kansainvälisten ihmisoikeussopimusten tapaan jäljempänä tarkemmin selostettava **valtiosääntöinen erityisasema**. Yleissopimus on tullut Suomessa voimaan vasta yhdenvertaisuuslain voimaan tulon 1.1.2015 jälkeen.

Euroopan Unioni on liittynyt vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan YK:n yleissopimukseen (EUVL 27.1.2010, L 23). Unionin tuomioistuin on jo useassa ratkaisussaan viitannut vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan YK-sopimukseen. Tuomioistuin on todennut mm. vammaisuuden käsitteen on ymmärrettävä tarkoittavan muun muassa pitkäaikaista fyysistä, henkistä tai psyykkistä vaurioista johtuvaa rajoitetta, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää asianomaisen henkilön osallistumisen täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen työelämään yhdenvertaisesti muiden henkilöiden kanssa. (vrt KELA:n puhe- ja kuulovammaisten henkilöiden tulkkipalvelujen kilpailutusten vaikutukset).

Kirjoittajat toteavat, että perustuslain 22§:n mukaan ”julkisen vallan on **turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien** toteutuminen”, tästä seuraa tuomioistuinten, viranomaisten ja muiden julkisen vallan

lukuun laskettavien tahojen velvollisuus turvata kaikkien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten toteutumista lainsoveltamistilanteissa riippumatta siitä, mikä on ihmisoikeussopimuksen valtiosisäisen voimaantulon ajankohta, voimaansaattamissäädöksen muoto tai säädöshierarkkinen asema suhteessa kotimaiseen oikeuteen.

Lisäksi kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen valtiosisäisiin voimaansaattamislakeihin nähden tuoreemman lain tulkinnassa ja soveltamisessa voidaan omaksua yhdeksi lähtökohdaksi **oletama**, jonka mukaan kotimainen lainsäätäjät ei ole tarkoittanut lakia säätäessään loukata Suomen kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen vaikutus yhdenvertaisuuslain soveltamiseen (Juhani Kortteinen ja Tuomas Ojanen)

Vammaisyleissopimus on ensimmäinen oikeudellisesti sitova kansainvälinen ihmisoikeusasiakirja vammaisten henkilöiden oikeuksista. Sopimus edustaa sikäli uutta ihmisoikeussopimustyyppiä, että yleissopimuksella ei perusteta niinkään kokonaan uusia oikeuksia. Sitä vastoin yleissopimuksen tarkoituksena on ennen kaikkea vahvistaa jo aiemmissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa myös vammaisille henkilöille tunnustettuja oikeuksia, **koska nämä oikeudet olivat jääneet täysimääräisesti toteutumatta yhteiskunnan rakenteellisten esteiden, asenteiden sekä muiden vastaavien syiden takia.**

Syrjinnän kieltä on yleissopimuksen läpäisevä johtava periaate. Vammaisyleissopimuksella ei kuitenkaan vain kiellätä vammaisten henkilöiden syrjintää, vaan **sillä myös asetetaan sopijavaltoille velvollisuuksia toteuttaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus täysimääräisesti.** Lisäksi jo aiemmin oli tunnustettu tarve syrjinnän kiellon ohella vammaisten henkilöiden tosiasiallista yhdenvertaisuutta **edistävälle positiivisille erityistoimille.** (1995 TSS-komitea)

Yleisiä näkökohtia

Vammaisopimuksen soveltamisala on **laaja kattaen kaikki elämänalueet.** Yleissopimus velvoittaa kaikkia sopijavaltion lukuun laskettavia tahoja, kuten viranomaisia ja muita julkista valtaa käyttäviä elimiä.

Artiklat 1-9 ovat avain sopimuksen ymmärtämiseen. Ne läpäisevät koko yleissopimuksen suunnaten ja määrittäen sen kaikkien määräysten tulkintaa ja soveltamista.

Kortteinen ja Ojanen korostavat, että sitoutumalla yleissopimukseen ja voimaansaattamalla sen Suomen oikeudessa perustuslaissa säädettyjen menettelyjen mukaisesti Suomi on sitoutunut sekä kansainvälisoikeudellisesti että valtiosääntöoikeudellisesti siihen, että yleissopimuksen sisältö täsmentyy vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean yleiskommenteissa, yksittäisissä päätöksissä ja muissa kannanotoissa. Näin ollen komitean tulkinnat on otettava huomioon kaikissa sellaisissa yhdenvertaisuuslain tulkintatilanteissa, joilla on kytkentä vammaisoykeussopimukseen.

Yleissopimuksen keskeiset periaatteet

Yleissopimuksen 1 artiklan mukaan yleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista. Artiklassa korostetaan vammaisten henkilöiden täysimääräistä yhdenvertaisuutta kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla muiden henkilöiden kanssa kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täysimääräisessä nauttimisessa.

Yleissopimuksen 2. artiklaan sisältyvät eräät muut keskeiset käsitteet , kuten viestintä, kieli, syrjintä vammaisuuden perusteella, kohtuullinen mukauttaminen ja kaikille sopiva suunnittelu.

Yleissopimuksen 3 artiklassa on lueteltu yleissopimuksen keskeiset periaatteet, jotka ohjaavat ja **määrittävät yleissopimuksen täytäntöönpanoa ja sen tulkintaa. Periaatteet tulee huomioida läpileikkaavasti kaikkien artiklojen tulkinnassa.** Yleisiä periaatteita ovat henkilöiden synnynnäisen arvon, yksilöllisen itsemääräämisoikeuden, mukaan lukien vapaus tehdä omat valintansa ja riippumattomuuden kunnioittaminen, syrjimättömyys, täysimääräinen ja tehokas osallistuminen ja osallisuus yhteiskuntaan, erilaisuuden kunnioittaminen ja vammaisten henkilöiden hyväksyminen osana ihmisten moninaisuutta ja ihmiskuntaa, mahdollisuuksien yhdenvertaisuus, esteettömyys ja saavutettavuus, miesten ja naisten välinen tasa-arvo sekä vammaisten lasten kehittyvien kykyjen ja sen kunnioittaminen, että heillä on oikeus säilyttää identiteettinsä.

4. artiklan määräykset velvoittavat nimenomaisesti toteuttamaan vammaisten henkilöiden ihmisoikeudet ja perusvapaudet samantasoisesti kuin toteutetaan muiden henkilöiden ihmisoikeudet ja perusvapaudet.

Artikla on perusteena yleissopimuksen määräysten ihmisoikeusmyönteiselle tulkinnalle. Yksi keskeisimpiä velvoitteita ovat 4 artiklan 3 kappaleen mukaiset velvoitteet vammaisten henkilöiden täysimääräisten ja tasavertaisen osallistumisen varmistamiseksi. *Yleiskommentissa painotetaan mm. sitä, että yleissopimuksen 4 artiklan 3 kohdan mukainen neuvottelu- ja osallistamisvelvoite koskee yhtäläisesti kaikkia vammaisia henkilöitä riippumatta heidän vammansa laadusta taikka muista ominaisuuksista (16 kappale), että velvoite koskee kaikkia lainsäädäntö-, hallinto-, ja muita toimenpiteitä, joilla voi olla välitön tai välillinen vaikutus vammaisten henkilöiden oikeuksiin ja että neuvottelu- ja osallistamisvelvoitteen tarkoituksena on varmistaa vammaisten henkilöiden tietämyksen ja elämäkokemuksen huomioon ottaminen lainsäädäntö-, hallinto—tai muista toimenpiteistä päätettäessä (18 kappale). Yleiskommentissa mainitaan esimerkkeinä välittömästi vaikuttavista toimenpiteistä laitoshoidon lopettaminen, sosiaalivakuutus, vammaiseläkkeet, henkilökohtainen apu, esteettömyysvaatimukset ja kohtuulliset mukautukset (20 kappale). Huomaa myös apulaisoikeuskanslerin ratkaisu sukupuolisensitiivisiin avustustoimenpiteisiin liittyen.*

Yleissopimuksen 5 artiklassa korostetaan vammaisten henkilöiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Sopimusosapuolet myös veloitetaan toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet **varmistaakseen kohtuullisten mukautusten tekeminen.** Artiklassa on myös erikseen määrätty siitä, **että vammaisten henkilöiden tosiasialisen yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi tehtäviä tarpeellisia erityistoimenpiteitä ei pidetä syrjintänä.** *Euroopan sosiaalisen peruskirjan toteutumista valvova komitea katsoi kollektiivivalituksen johdosta antamassaan ratkaisussa, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien peruskirjan syrjinnän kieltävä E artikla velvoittaa sopimusvaltiot ottamaan sosiaalipalveluja järjestäessään huomioon muista henkilöistä vahvasti riippuvaisten vammaisten aikuisten erityisen haavoittuvuuden ja tarvittaessa asettamaan heidät muita suotuisempaan asemaan, jotta heille varmistetaan tarvittavat sosiaalipalvelut. Komitea katsoi, että vaikeavammaisten henkilöiden hoiva- ja sosiaalipalveluiden puutteellisuus johti siihen, että heidän perheensä joutivat erityisen uhanalaiseen ja haavoittuvaan asemaan. Komitea katsoi sopijavaltion loukanneen E artiklan syrjintäkieltoa, kun se ei ollut huolehtinut 16 artiklan velvoitteiden mukaisesti vaikeavammaisten perheiden oikeudesta sosiaaliseen ja taloudelliseen suojaan.*

Yleissopimuksen 6 ja 7 artiklat sisältävät erityismääräyksiä vammaisten naisten ja vammaisten lasten suhteen. 6. artiklassa tunnustetaan vammaisten naisten kohtaama moniperustainen syrjintä sukupuolen ja vammaisuuden perusteella. 7. artiklassa veloitetaan sopimuspuolet kaikkiin toimiin sen varmistamiseksi, että vammaiset lapset voivat nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa.

8. artiklassa veloitetaan sopimuspuolet aktiivisiin toimiin monipuolisen ja moninaisen tietoisuuden lisäämiseksi vammaisuudesta ja vammaisiin liittyvien stereotyyppien ja ennakkoluulojen poistamiseksi. Artiklassa painotetaan **erityisesti asenteisiin vaikuttamista.**

9. artiklassa ovat määräykset esteettömyydestä ja saavutettavuudesta, jotka kuuluvat yleissopimuksen keskeisten tavoitteiden joukkoon. Em. velvoitteet esteettömyyden ja saavutettavuuden toteuttamiseksi ovat yksi **koko yleissopimuksen läpäisevä horisontaalinen velvoite**, joka merkitsee sopimuspuolille aktiivisia toimintavelvoitteita. Fyysisten, viestinnällisten ja kielellisten esteiden ohella vammaiset henkilöt voivat kohdata lainsäädännöstä ja viranomaiskäytännöistä syntyviä esteitä ja vaikeuksia. *Julkisten varojen käyttäminen epäyhdenvertaisuuden luomiseen tai edesauttamiseen niin, että väistämättömänä seurauksena on vammaisten henkilöiden saavuttamattomissa olevia palveluita tai tiloja, ei ole hyväksyttävää.*

Valinnaisen pöytäkirjan yksilövalitusmenettely

Yleissopimuksen valinnaisessa pöytäkirjassa ovat määräykset **yksilövalitusten tekemisestä** yleissopimuksessa perustetulle vammaisten henkilöiden oikeuksien komitealle, jos henkilö tai henkilöryhmä katsoo sopimuspuolen loukanneen heidän yleissopimuksella tunnustettuja oikeuksiaan. Komitea **voi myös tutkia tietoja**, joiden mukaan sopimuspuolen toimesta näyttäisi tapahtuneen yleissopimuksen mukaisten oikeuksien vakavia tai järjestelmällisiä loukkauksia.

Suomen valtiota vastaan yksilövalituksen voi tehdä siis sellaisista asioista, jotka ovat tapahtuneet 10.6.2016 jälkeen.

Sopimuksen soveltaminen Suomessa

Vammaisyleissopimus tuli voimaan Suomessa **yli vuoden yhdenvertaisuuslain jälkeen**.

Yhdenvertaisuuslaissa on säädetty tarkemmin vammaisyleissopimuksessa kielletyistä syrjinnän erityisistä vammaisiin henkilöihin kohdistuvista muodoista vain **kohtuullisten mukautusten osalta** (ks. tarkemmin edellä yhdenvertaisuuslain 15 §).

Vammaisyleissopimukseen ja sen sisältöä täsmentävään koko ajan kehittyvään tulkintakäytäntöön sisältyy myös sellaisia velvoitteita, **joita ei vielä ole välttämättä ehditty riittävästi ottaa huomioon kotimaisessa lainsäädännössä ja viranomaiskäytännössä**.

Edellä mainittu korostaa tarvetta tulkita voimassa olevaa kotimaista lainsäädäntöä vammaisiin henkilöihin liittyvissä soveltamistilanteissa paitsi yhdenvertaisuuslaki myös vammaisyleissopimus ja sitä valvovan komitean tulkintakannanotot huomioiden.

Tässä yhteydessä on myös syytä korostaa, että **vammaisyleissopimus on Suomessa saatettu voimaan lailla**. Näin ollen vammaisyleissopimus on osa sitä **"lakia"**, jota perustuslain 2§:n 3 momentissa **säädetyn oikeusvaltioperiaatteen mukaan on "tarkoin" noudatettava kaikessa julkisessa toiminnassa**. Perustuslain 22 § myös velvoittaa julkisen vallan lukuun laskettavat tahot (viranomaiset, tuomioistuimet ja muut julkisen vallan lukuun laskettavat elimet) **tulkitsemaan kaikkea kansallista oikeutta mahdollisimman pitkälti vammaisyleissopimuksen mukaisella tavalla, sellaisena kuin sen sisältö täsmentyy vammaisten oikeuksien komitean yleiskommenteissa ja muissa tulkintakannanotoissa**. Yleissopimuksella on edelleen **kyky saada vastaavalla tavalla etusija kotimaisiin säännöksiin nähden ristiriitatilanteissa kuin muillakin laintasoisesti voimaansaatetuilla ihmisoikeussopimuksilla**.

Vammaisyleissopimus on ehtinyt saada jonkin verran vaikutusta kotimaisessa lain soveltamisessa. Erityisesti eduskunnan oikeusasiamiehen toimintakertomuksissa on vuodesta 2014 alkaen ollut erillinen jakso

vammaisten henkilöiden oikeuksista. Niistä ilmenee, että **oikeusasiamies on toistuvasti havainnut ongelmia vammaisten henkilöiden oikeuden toteutumisessa muun muassa siltä osin kuin on ollut kysymys** perusoikeuksien rajoittamisesta kehitysvammaisten erityishuollossa, puutteista palvelusuunnitelmien ja erityishuolto-ohjelmien laatimisessa, vammaispalvelujen soveltamiskäytännöistä, viivästyksistä ja menettelyvirheistä vammaisten henkilöiden oikeuksiin liittyvässä päätöksenteossa sekä puutteista toimitilojen esteettömyydessä, asioinnin saavutettavuudessa ja mukautustoimien toteuttamisessa.

Ei myytävänä-verkoston johtopäätöstä edellisestä:

Vammaisten henkilöiden elämänmittaisten, välttämättömien palveluiden (asumispalvelut, henkilökohtainen apu, KELA:n puhe- ja kuulovammaisten tulkkipalvelut sekä osin lääkinnällinen kuntoutus) kestävä järjestävä sekä sen suhde hankintaan ja kilpailuttamiseen ovat tällaisia kysymyksiä ilmiselvästi Suomessa.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus vuodelta 2018 eduskunnalle sisältää erityisen voimakkaita kannanottoja vammaisten henkilöiden palveluiden järjestämisestä kilpailuttamalla sekä kuntien, kuntayhtymien että KELA:n osalta. Ks. kertomuksen sivut

Vammaisyleissopimus Euroopan Unionin oikeudessa

Vammaisyleissopimus on **ensimmäinen** kansainvälinen ihmisoikeussopimus, jonka Euroopan Unioni on ratifioinut ja voimaansaattanut. Toisin kuin Suomi ja monet muut valtiot, **unioni ei ole liittynyt yksilövalitusjärjestelmän perustaneeseen valinnaiseen pöytäkirjaan.** Vammaisyleissopimus velvoittaa unionia ja sen toimielimiä kaikissa asioissa, jotka kuuluvat unionin toimivallan alaan. Vammaisyleissopimus ei kuitenkaan laajenna tai muuta unionin toimivallan alaa siitä, mitä se on unionin perussopimusten nojalla.

Vammaisyleissopimuksen määräykset kuuluvat osin Unionin ja osin sen jäsenvaltioiden toimivaltaan. Määräykset kuuluvat osin unionin yksinomaiseen toimivaltaan, osin unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan vammaisyleissopimus on erottamaton osa unionin oikeusjärjestystä siitä alkaen, kun yleissopimus tuli voimaan unionissa. Lisäksi unionin tekemien **kansainvälisten sopimusten ensisijaisuus unionin toimielinten säädöksiin (direktiivit ja asetukset) sekä päätöksiin nähden edellyttää, että niitä tulkitaan niin pitkälti kuin mahdollista yhdenmukaisesti näiden kansainvälisten sopimusten kanssa.**